

færd, som flådestyrkerne pålægger sig, og som har dybe historiske rødder.

Endelig betyder forskelle i jurisdiktion og geografi, at mulighederne for at etablere regionale arrangementer på havet adskiller sig radikalt fra situationen på landjorden. Zoner på havet er vanskelige at fastlægge entydigt, og især fastlæggelse af ydergrænser vil ofte kunne være mere kritisk, end det er tilfældet på landjorden, hvor geografiske barrierer og statsgrænser udgør mere naturlige afgrænsninger.

De geostrategisk bestemte interesseforskelle mellem NATO- og Warszawapagt-landene samt de maritime forholds særpræg har hidtil bevirket, at den vestlige side har set med stor skepsis på østsidens forsøg på at sætte sømilitære tillidsskabende foranstaltninger, endsige egentlige rustningsbegrænsninger, på den internationale dagsorden. Den naturlige vestlige interesse i at bevare princippet om havenes frihed uantastet – herunder at sikre forbindelsesvejene i krig – synes imidlertid ikke uforenelig med gennemførelse af visse tillidsskabende foranstaltninger til søs, ligesom der kan peges på specifikke vestlige interesser heri.

Under visse omstændigheder kan man forestille sig en opblødning af det stort set negative syn på tillidsskabende foranstaltninger til søs, som NATO-landene og specielt de to førende sømagter USA og Storbritannien hidtil har givet udtryk for. Man kan f.eks. forestille sig, at de indledte CFE-forhandlinger (der ikke omfatter søsiden af den europæiske sikkerhedsproblematik) som en sideeffekt kunne føre til en større forståelse af Warszawapagt-landenes maritime trusselopfattelser og dermed øget åbenhed over for forhandling om tillidsskabende foranstaltninger også til søs. Et bedret Øst-Vest forhold kunne ligeledes på vestlig side føre til en ændret afvejning af hensynet til henholdsvis afskrækkelse og krisestabilitet til søs.

Endelig er der grund til at pege på en potentiel trussel mod Vesten, som vil kunne give anledning til en mere radikal omvurdering af den vestlige position. Det forekommer tænkeligt, at en svækkelse af den sociale sammenhængskraft i Sovjetunionen, som man muligvis allerede har kunnet se visse tendenser til, ville kunne få ube-

hagelige sikkerhedspolitiske konsekvenser for Vesten, ikke mindst hvis dette gav sig udslag i en svækket intern kontrol med det militære apparat og dermed også med de sovjetiske kernevåben. Især de søbaserede kernevåben kunne her entages at udgøre et særligt problem, idet kommandoforholdene vedrørende disse våben nødvendigvis er temmelig komplicerede og sårbare og muligvis også uklare. Konsekvenserne af et Sovjetunionen i anarki kunne således skabe en vestlig interesse i en regulering på dette område, mens tid var.

Det vil være nødvendigt nøje at gennemtænke betydningen af den anførte geostrategiske asymmetri for at kunne nå til en realistisk bedømmelse af mulighederne for og hensigtsmæssigheden af at søge at inddrage det maritime område i nedrustningsbestræbelserne i videste forstand. Hovedsynspunktet må være: hvor stor er den faktiske tillidsskabelse af givne forholdsregler i lys af de anførte hensyn.

3. Tillidsskabende foranstaltninger

Det er sikkert ikke mindst ud fra en fornemmelse af betydningen af de foran anførte forhold, at overvejelserne om regulering på det sømilitære område især hæfter sig ved kategorien tillidsskabende foranstaltninger som den mindst vidtgående af de kategorier, hvori man plejer at tale om begrænsning af rustningerne.

Med »tillidsskabende foranstaltninger« tænktes sædvanligvis på aftalte forholdsregler, der har til formål at lægge visse rammer for vedkommende staters militære aktiviteter og skabe større åbenhed herom med henblik på at reducere landenes forestillinger om den trussel, de respektive væbnede styrker repræsenterer ved deres blotte eksistens.

For en umiddelbar betragtning vil tillidsskabende foranstaltninger ofte forekomme et mere nøjsomt og mindre vidtrækkende bidrag til afspændingen end egentlige nedrustningsskridt i skikkelse af skrotning af så og så mange kanoner eller raketter eller hjemsendelse af så og så mange soldater, der vil fremtræde anderledes iøjnefaldende og som i hvert fald i princippet kan tælles. Konkret vil tillidsskabende foran-